

Baltijas biznesa pārskats

2016. gada janvāris

Priekšvārds

Iedvesmota ar iepriekšējo gadu panākumiem, SEB grupa 2015. gada rudenī īstenoja apjomīgu mazo un vidējo uzņēmumu (MVU) aptauju ar mērķi uzzināt viņu noskaņojumu, sagaidot 2016. gadu. Jaunajā Baltijas biznesa pārskata izdevumā sniegts šī projekta kopsavilkums un ieskats 5119 pētījumā iesaistīto Baltijas valstu MVU viedokļos. Papildus 2015. gada septembrī SEB grupa aptaujāja arī Baltijas valstu 239 lielāko uzņēmumu finanšu direktorus (CFO). Arī lielo uzņēmumu aptaujas galvenie secinājumi atspoguļoti šajā pārskatā.

Kopsavilkums

- Izvērtējot perspektīvas 2016. gadam, MVU Igaunijā, Latvijā un Lietuvā ir piesardzīgi. Lietuvā vērojams vislielākais optimistiski noskaņoto uzņēmumu īpatsvars (20%), kuri sagaida apgrozījuma pieaugumu par vismaz 15% vai vairāk; abu pārējo valstu rādītāji ir tikai nedaudz zemāki. Tomēr Igaunijā un Latvijā pesimistiski noskaņoto skaits ir pieaudzis līdz 28%.
- 2016. gadā apmēram trīs ceturtdaļas respondentu koncentrēsies uz iekšējo tirgu. 16% aptaujāto Latvijas MVU pētīs jaunus ārvalstu tirgus. Salīdzinājumā ar iepriekšējo pētījumu, tas nozīmē pieaugumu par 8 procentpunktiem. Kopumā to uzņēmumu īpatsvars, kuri mērķē uz jauniem vai esošiem eksporta tirgiem, ir samērā līdzīgs visā reģionā: 30% Lietuvā, 29% Latvijā un 27% Igaunijā.
- Salīdzinājumā ar 2015. gadu Igaunijā mazāks uzņēmumu skaits plāno pieņemt darbā darbiniekus (5 procentpunktu samazinājums līdz 18%), bet Latvijas uzņēmumi ir optimistiskāki attiecībā uz darbinieku skaita palielināšanu 2016. gadā (pieaugums par 7 procentpunktiem līdz 20%). Visās trīs valstīs lielākā daļa uzņēmumu sagaida, ka nemainīs darbinieku skaitu.
- Inovāciju joma, kurai tiek dota priekšroka, ir preces un pakalpojumi: 39% Igaunijas un Lietuvas un 36% Latvijas MVU apgalvo, ka 2016. gadā koncentrēsies uz šo jomu, otrajā vietā atstājot darbinieku apmācību. Biznesa modeļa inovācijas tiek uzskatītas par mazāk svarīgām, un to uzņēmumu īpatsvars, kas veic inovācijas šajā jomā, visās trīs valstīs ir zemāks par 10%.
- To uzņēmumu skaits, kuri plāno investēt vairāk nekā 30 000 EUR, samazinās, bet ne ievērojami. 25% aptaujāto Lietuvas MVU paredz investēt līdz 30 000 EUR, bet iepriekšējā aptaujā tā uzskatīja tikai 12%. Latvijas uzņēmumi uz to raugās visrezervētāk - 40% apgalvo, ka 2016. gadā neplāno veikt investīcijas.

SEB

Galvenie rādītāji

	Igaunija	Latvija	Lietuva
Iedzīvotāju skaits	1.3 m	2.0 m	2.9 m
Valūta	Euro	Euro	Euro
IKP uz vienu iedzīvotāju (ES = 100)	76	64	75
Reālais IKP pieaugums (Q1-Q3 2015)	1.3%	2.6%	1.5%
Inflācija	0.1%	0.2%	-0.7%
Bezdarba līmenis (Q1-Q3 2015)	6.1%	9.9%	9.2%

Avots: Eurostat

Ekonomikas prognozes 2016. gadam

	IKP pieaugums	Inflācija
Igaunija	2.7%	2.3%
Latvija	2.7%	1.7%
Lietuva	2.8%	0.3%

Avots: SEB Nordic Outlook, November 2015

Metodoloģija

Apgrozījuma pieaugums

Aptaujā uzņēmumi, kuri 2016. gadā sagaida apgrozījuma pieaugumu par vismaz 15%, apzīmēti kā optimisti; uzņēmumi, kuri 2016. gadā sagaida pieaugumu par mazāk nekā 15%, apzīmēti kā mēreni optimisti; visi pārējie, kuri sagaida apgrozījuma samazinājumu, apzīmēti kā pesimisti.

Nodarbinātība

Nodarbinātības perspektīvas iedalītas trīs grupās: uzņēmumi, kuri 2016. gadā pieņems darbā darbiniekus, uzņēmumi, kuri nemainīs darbinieku skaitu, un uzņēmumi, kuri plāno samazināt darbinieku skaitu.

Eksports

Visi respondenti iedalīti trīs grupās: uzņēmumi, kuri plāno 2016. gadā ieiet jaunos tirgos, uzņēmumi, kuru mērķis ir izaugsme esošajos eksporta tirgos, un uzņēmumi, kuri koncentrējas uz iekšzemes tirgu.

Inovācijas

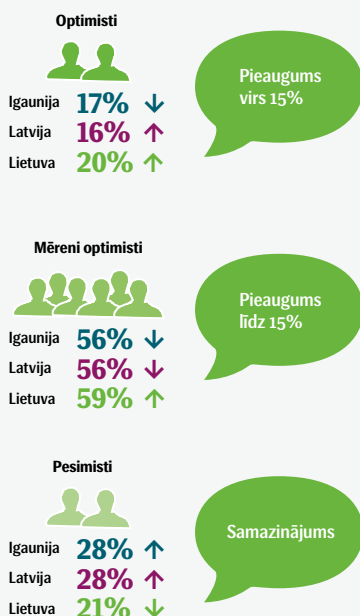
Rezultāti attiecas uz divām uzņēmumu grupām: uzņēmumiem, kuri 2016. gadā plāno inovācijas attiecībā uz precēm vai pakalpojumiem, biznesa modeļi, darbinieku izaugsmi, un uzņēmumiem, kuri neplāno neko no iepriekš minētā.

Investīcijas

Noteikts, ka vērā ņemamais investīciju apjoma sliekšnis ir 30 000 EUR. Uzņēmumi, kuri investē summas, kas lielākas vai mazākas par šo summu, veido pirmās divas grupas. Trešo grupu veido uzņēmumi, kuri 2016. gadā vispār neplāno investēt.

Baltijas skatījums īsumā

Zemāks optimisms par apgrozījuma pieaugumu

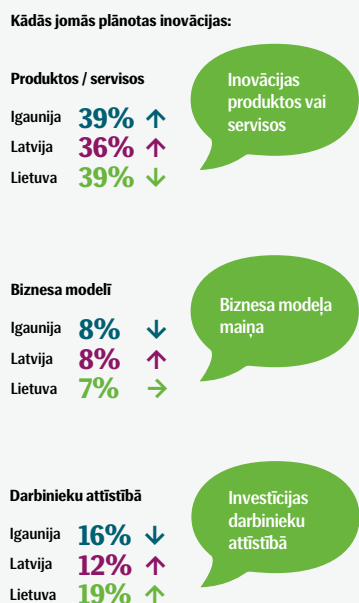
Fokuss uz iekšējo tirgu, nevis uz eksportu

Nav gaidāmas būtiskas darbinieku skaita izmaiņas

Uzņēmumi vairāk ieinteresēti produktu inovācijās un darbinieku apmācībā

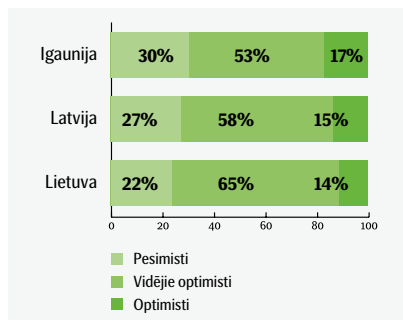
Investīciju apetīte būtiski sarukusi

Baltijas valstu uzņēmumi pa nozarēm

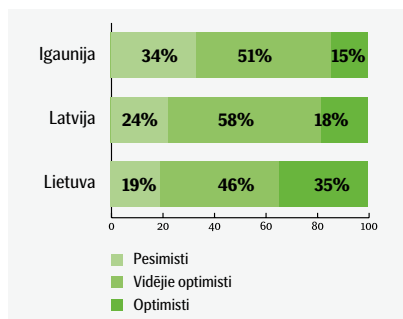
No pieciem rādītājiem, kuri tika pētīti MVU konsultāciju projektā, apgrozījuma pieauguma prognozes kalpo par pamatu uzņēmējdarbības izredžu izvērtējumam 2016. gadā. Tie MVU, kuri sagaida, ka pārdošanas ienākumi šajā gadā pieaugs par vismaz 15%, tiek uzskatīti par optimistiem.

Tirdzniecība

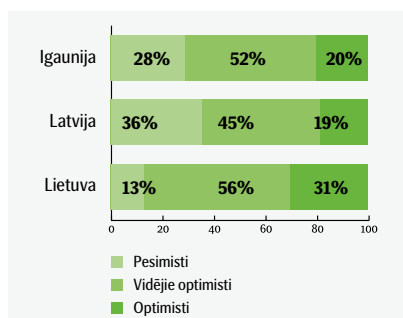
Skaidri redzams, ka viedokļi **tirdzniecības** nozarē nosliecas optimisma virzienā. Tirdzniecības uzņēmumi visoptimistiskākie ir Igaunijā – 17%. Latvijā, kur gan optimistu, gan pesimistu skaits palielinās uz mēreno optimistu skaita rēķina, šis rādītājs ir 15%, bet Lietuvā šis rādītājs ir 14%.

Transports un loģistika

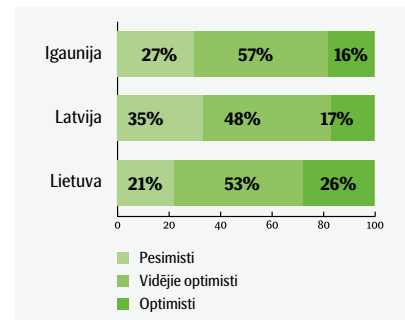
Pārskatā redzamas uzlabojuma pazīmes, jo pesimistu skaits ievērojami samazinās. **Transporta un loģistikas** nozarē vispozitīvāk noskaņoti ir Lietuvas MVU – 35%, kamēr Latvijā līdzīgs noskaņojums ir 18%, bet Igaunijā – 15% uzņēmumu. Pesimistu skaits ir ievērojami samazinājies tieši Lietuvā.

Celtniecība

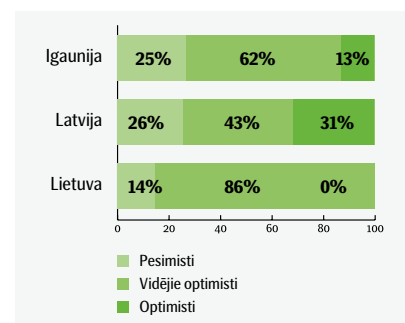
Celtniecības nozarē redzamas pārmaiņas optimisma virzienā: vispozitīvākās prognozes ir Lietuvā, kur optimistu īpatsvars ir 31%. Tai seko Igaunija ar 20% un Latvija ar 19%. Salīdzinājumā ar pārējām Baltijas valstīm Latvijā ir ievērojami pieaudzis pesimistu skaits (36%).

Ražošana

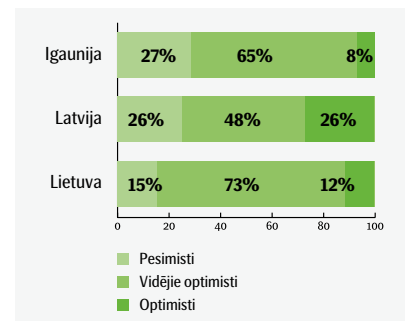
26% Lietuvas **ražošanas** uzņēmumu ir optimistisks skatījums uz 2016. gadu, savukārt Latvijā un Igaunijā tikai attiecīgi 17% un 16% uzskata, ka apgrozījuma pieaugums pārsniegs 15%. Latvijā šajā nozarē prognozes 2016. gadam ir vispesimistiskākās (35%).

Lauksaimniecība

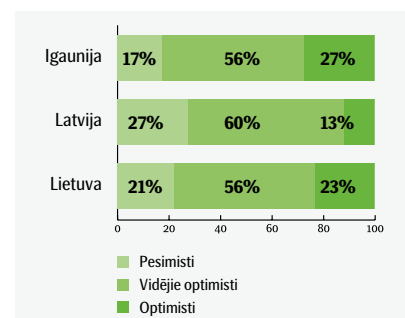
Lauksaimniecības uz zvejniecības nozare visoptimistiskākā ir Latvijā (31%), tai seko Igaunija (13%), savukārt Lietuvā, kur ir ļoti liels mēreno optimistu skaits, neviens respondents nesagaida, ka apgrozījums 2016. gadā pieaugs par vairāk nekā 15%.

Izmitināšana un ēdināšana

Izmitināšanas un ēdināšanas nozarē prognozes ir vispozitīvākās Latvijā, kur optimistu īpatsvars ir 26%. Tai seko Lietuva un Igaunija ar attiecīgi 12% un 8%. Jāatzīmē, salīdzinājumā ar pārējām Baltijas valstīm pesimistu skaits ievērojami samazinājies Lietuvā.

Citas nozares

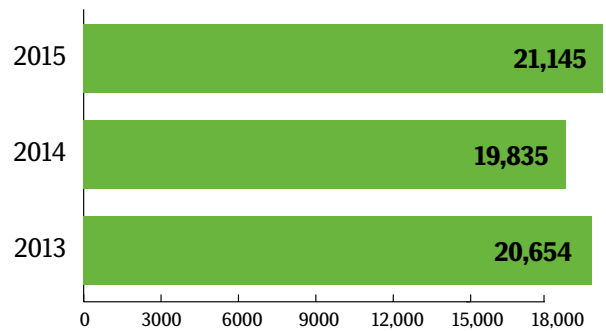
Citu nozaru uzņēmumu vidū Igaunijā ir visvairāk optimistu – 27%, tai seko Lietuvas un Latvijas uzņēmēji – attiecīgi 23% un 13%.

Uzņēmējdarbības vide pa valstīm

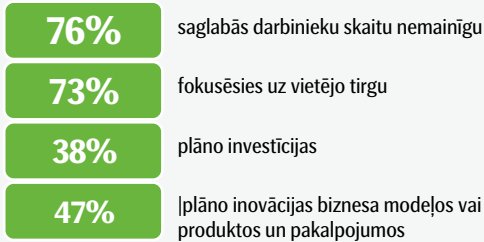
Igaunija

- Tāpat kā iepriekšējā gadā Igaunijas MVU ir mēreni optimistiski attiecībā uz apgrozījuma pieaugumu un koncentrējas uz iekšzemes tirgu.
- 17% no Igaunijas MVU sagaida, ka apgrozījums pieaugs par vairāk nekā 15%, savukārt 28% paredz apgrozījuma samazinājumu. Vispozitīvāk noskaņotie uzņēmumi atrodami tādās nozarēs kā tirdzniecība, transports un loģistika, celtniecība un ražošana.
- To uzņēmumu īpatsvars, kuri plāno ieiet jaunus tirgos vai paplašināties esošajos tirgos, ir palicis nemainīgs – 28%.
- Investīciju jomā vērojama negatīva tendence: tikai 14% uzņēmumu 2016. gadā plāno investīcijas vismaz 30 000 EUR apmērā – šis rādītājs ir samazinājies no 16% pērn un no 42% 2014. gadā.
- Tikai 18% aptaujāto uzņēmumu plāno 2016. gadā pieņemt darbā jaunus darbiniekus, savukārt to uzņēmumu īpatsvars, kuri plāno darbinieku skaita samazinājumu, no 4% iepriekšējā gadā pieauga līdz 6%.
- 68% uzņēmumu paredz likt lielāku uzsvāru uz inovācijām – šis rādītājs ir nedaudz samazinājies salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu, kad tas bija 73%.

Jaunizveidotie uzņēmumi

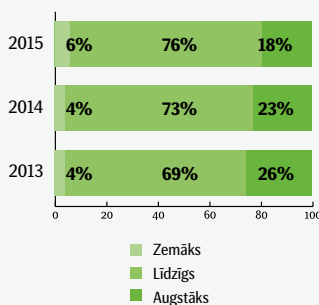
Igaunija: MVU plāni 2016. gadam

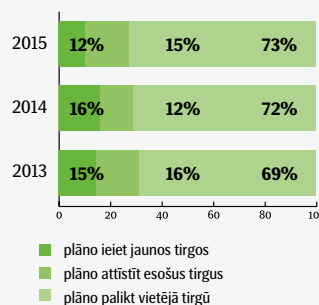
Optimisti un pesimisti: Kas viņi ir?

- Optimisti**
  - Tirdzniecība un celtniecība
  - Austrumviru apriņķis
  - Līdz 9 vai vairāk nekā 100 darbinieku
  - Apgrozījums 65 000 – 200 000 EUR
- Pesimisti**
  - Transports un loģistika
  - Hījumā
  - 10-99 darbinieku
  - Apgrozījums 650 001 – 2 000 000 EUR

Darbinieku skaits nākamgad

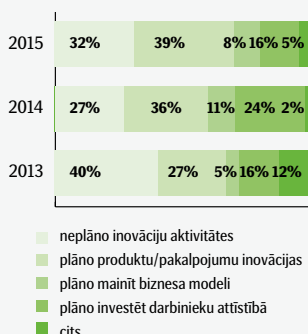
Eksporta tirgi

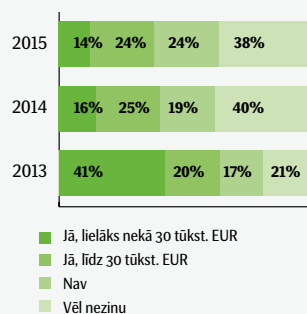
Apgrozījums nākamgad

Inovācijas un izmaiņas

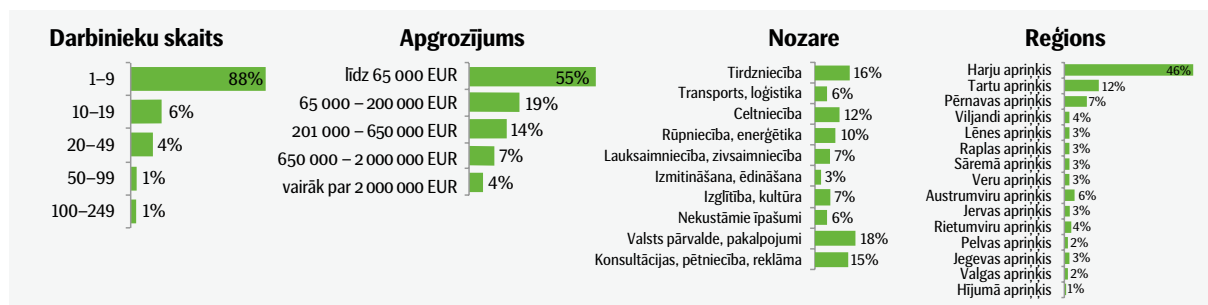

Investīciju projekti

Igaunijas aptaujas profils

(piedalījās 3702 uzņēmumi)

Ekonomista viedoklis

Mihkel Nestor
Ekonomists
SEB Igaunija

Sakarā ar Igaunijas vājo ekonomikas izaugsmi iepriekšējās gada ceturkšņos cerības uz veselīgu ekonomikas attīstību nav piepildījušās. 2015. gada sākumā lielākā daļa analītiķu prognozēja IKP pieaugumu 2015. gadā par 2-2,5%, taču līdz gada beigām lielākā daļa jau bija pazeminājuši novērtējumu par vienu procentpunktu. Ekonomikas vājās izaugsmes galvenie iemesli bija gausais ārvalstu pieprasījums un samērā vāja aktivitāte investīciju jomā. Eksports veido aptuveni 80% Igaunijas IKP, un tas nozīmē, ka starptautiskās tirdzniecības palēninājumam ir lielāka ietekme uz ekonomiku nekā daudzās citās valstīs. Gan ekonomikas krīze Krievijā un pārtikai piemērotās sankcijas, gan Somijas ekonomikas stagnācija ir traucējušas eksportam. Pieaudzis Igaunijas eksports uz tādējiem augošiem tirgiem kā Zviedrija un Vācija, taču ne tikpat lielā apmērā kā kopējais imports no šīm valstīm, un tas nozīmē, ka uzņēmumi saskaras ar ievērojamu konkurenci.

No darba ņēmēju skatpunkta situācija darba tirgū ir bijusi ļoti labvēlīga. Nodarbinātības līmenis ir sasniedzis augstākus rādītājus nekā jebkad agrāk, un bezdarbs ir samazinājies līdz gandrīz 5% atzīmei. Tā kā ir izsīcis darbaspēka piedāvājums, darba ņēmēji ir nonākuši pietiekoši labvēlīgā pozīcijā, lai varētu izvirzīt savus nosacījumus. 2015. gada pirmajos trīs ceturkšņos darba algas pieauga vidēji par 6%. Kopā ar deflāciju ekonomikas vidē algu pieaugums ir ievērojami palielinājis mājāsaimniecību pirkspēju. Arī ienākumu nodokļa samazinājums un daudzu sociālo pabalstu palielinājums ir palielinājuši reālos ienākumus. Šī pozitīvā parādība atspoguļojas mājāsaimniecību pieprasījumā; patēriņa preču indekss 2015. gadā ir uzrādījis pieaugumu vidēji 8% apmērā.

SEB bankas pamata scenārijs ir tāds, ka 2016. gadā IKP izaugsmes temps pieaugs, pateicoties galvenokārt spēcīgākam eksportam. Igaunijas lielākā tirdzniecības partnere Zviedrija

šobrīd ir viena no visātrāk augošajām ekonomikām Eiropā. Lai gan Igaunijas eksports uz Zviedriju izteikti koncentrējas telekomunikāciju elektronikas nozarē, arī citu nozaru, piemēram kokrūpniecības un mēbeļu ražošanas loma kļūst arvien nozīmīgāka. Somijas ekonomikas lejupslīde ir sasniegusi zemāko punktu un nostabilizējusies, un 2016. gadā gaidāma neliela ekonomikas izaugsme. Pēdējo gadu laikā Igaunijas uzņēmumi ir palielinājuši savu tirgus daļu Somijā, un tādēļ prognozētais 3,2% importa pieaugums Somijas ekonomikā vairāk nekā jebkad agrāk nāktu par labu Igaunijas eksportam. Zemas naftas cenas un nestabila politiskā situācija turpinās kaitēt Krievijas ekonomikai. Tomēr Igaunijas eksporta apjoms uz austrumiem nesamazināsies tik strauji kā 2015. gadā. Pašreizējās prognozes rāda, ka citu svarīgu mērķa valstu, piemēram, Latvijas, Lietuvas un Vācijas, ekonomikā būs ievērojama izaugsme, un tas sniegs labas iespējas Igaunijas uzņēmumiem.

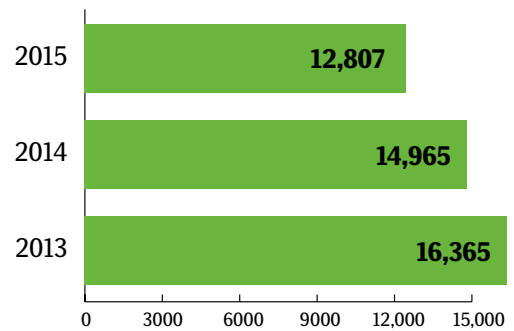
Lai gan sagaidāms, ka 2016. gadā saglabāsies spēcīgs iekšzemes pieprasījums, izaugsmes temps nesasnies tik augstu līmeni kā 2015. gadā. Ļoti zemais bezdarba līmenis nozīmē to, ka pieejamais darbaspēka piedāvājums ir izsīcis. Uzņēmējdarbības nozares apgrozījums lielākajā daļā neseno ceturkšņu ir samazinājis, un tas nozīmē, ka uz uzkrātās izpeļņas un nesāņemtu investīciju rēķina radies darbaspēka izmaksu pieaugums. Iespējams, ka šobrīd ir sasniegts tāds līmenis, pie kura turpmāks algu pieaugums var notikt tikai faktiskā pārdošanas ieņēmumu pieauguma rezultātā vai darbinieku skaita samazināšanas ceļā. Tādējādi gada pirmo mēnešu uzņēmējdarbības rezultātiem būs izšķiroša nozīme. Ļoti zemā bezdarba līmeņa dēļ ir ļoti iespējams, ka saglabāsies spiediens paaugstināt algas, un speciālisti attiecīgajās jomās ir pozīcijā, kas viņiem ļauj izvirzīt savus nosacījumus. Nepieciešamība kontrolēt darbaspēka izmaksas liks darba devējiem tiekties pēc efektivitātes, un tas nozīmē, ka to pašu darbu centīsies paveikt mazāks darbinieku skaits.

Uzlabosies inflācijas rādītāji, galvenokārt zemākas atsaucēs bāzes dēļ. Lai gan valstī ticis palielināts ar nodokli neapliekamais minimums, atbalsts ģimenēm un minimālā alga, valdība vairs nespēj sniegt ievērojamu pienesumu ienākumu pieauguma nodrošināšanai. Tādēļ mazumtirgotājiem šogad būtu jāreķinās ar mazāku izaugsmi. Beidzot vajadzētu pieaugt Eiropas Savienības struktūrfondu izmantojumam, un tas varētu stimulējoši ietekmēt Igaunijas celtniecības nozari. Lai paaugstinātu investīciju līmeni uzņēmējdarbības nozarē, nepieciešams nepārprotams signāls, ka ārvalstu pieprasījums patiešām pieaugs.

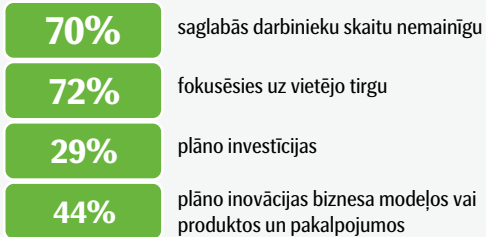
Latvija

- Latvijas MVU prognozē, ka 2016. gadā būs mērens apgrozījuma pieaugums un mērena aktivitāte eksporta tirgos.
- To uzņēmumu īpatsvars, kuri 2016. gadā sagaida apgrozījuma pieaugumu par vismaz 15%, ir pieaudzis līdz 16% salīdzinājumā ar 10% pagājušajā gadā, savukārt to uzņēmumu īpatsvars, kuri paredz apgrozījuma samazinājumu, ir vēl vairāk pieaudzis, sasniedzot 28% (salīdzinājumā ar 17%).
- Gandrīz trešā daļa Latvijas MVU (29%) plāno iet jaunos tirgos vai izvērst darbību esošajos tirgos – šis ir vēlā ņemamas izmaiņas salīdzinājumā ar 18% pagājušajā gadā.
- Uzņēmumi paredz, ka aktivitāte investīciju jomā būs mazliet mazāka nekā iepriekšējā gadā – 13% (salīdzinājumā ar 18%) uzņēmumu plāno investīcijas vismaz 30 000 EUR apmērā.
- Lielākā daļa uzņēmumu (70%) paredz, ka darbinieku skaits saglabāsies nemainīgs. Tomēr salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu ir vairāk plānu pieņemt darbiniekus – šis rādītājs ir pieaudzis no 13% līdz 20%.
- 59% uzņēmumu paredz likt lielāku uzsvāri uz inovācijām – šis rādītājs ir ievērojami pieaudzis salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu, kad tas bija 39%.

Jaunizveidotie uzņēmumi

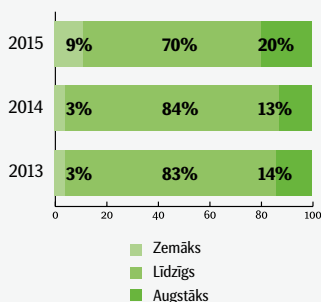
Latvija: MVU plāni 2016. gadam

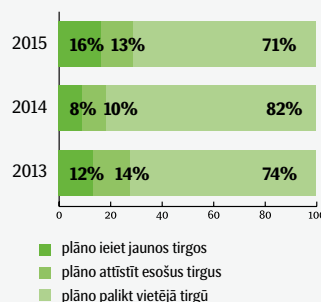
Optimisti un pesimisti: Kas viņi ir?

- Optimisti**
  - Lauksaimniecība, Izmitināšana un ēdināšana, izklaide
  - Uzņēmumi ar 1-9 darbiniekiem
  - Uzņēmumi ar apgrozījumu no 2 līdz 5 milj. EUR
- Pesimisti**
  - Būvniecība, Rūpniecība, Finanšes
  - Uzņēmumi ar 100 – 249 darbiniekiem
  - Uzņēmumi ar apgrozījumu no 200 000 līdz 650 000 EUR un vairāk nekā 6,5 milj. EUR

Darbinieku skaits nākamgad

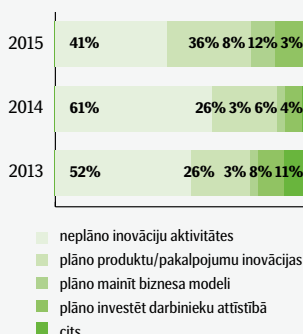
Eksporta tirgi

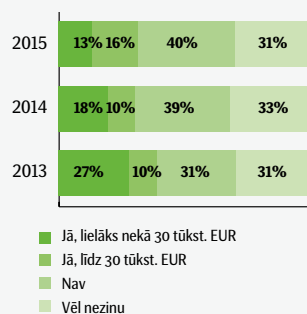
Apgrozījums nākamgad

Inovācijas un izmaiņas

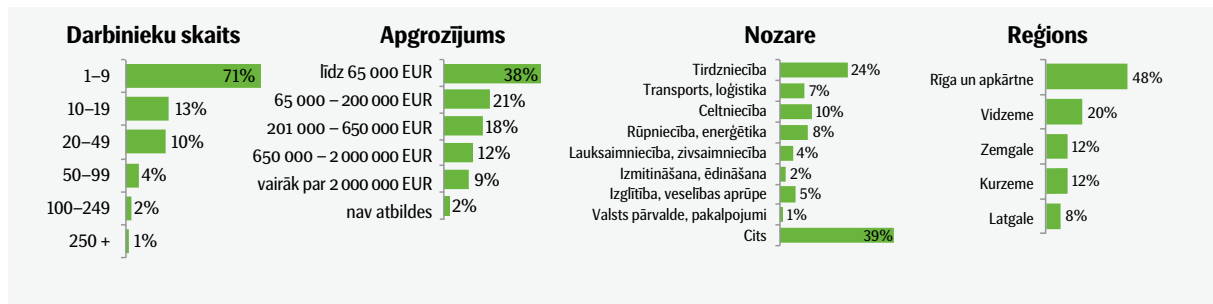

Investīciju projekti

Latvijas aptaujas profils

(piedalījās 886 uzņēmumi)

Ekonomista viedoklis

Dainis Gašpuitis
 Ekonomists
 SEB Latvija

Latvijas ekonomikas perspektīvas nākamajiem diviem gadiem šķiet labas, taču ekonomikas izaugsme būs mērena. Šāds novērtējums izriet no pasaules ekonomikas izredzēm, kas ietver lielu nenoteiktību gan ekonomikas, gan ģeopolitikas ziņā. 2015. gadā IKP pieaugums bija lielāks nekā tika prognozēts, galvenokārt pateicoties veiksmīgai ražošanas attīstībai. Saglabājas arī patēriņam labvēlīgi apstākļi. Tajā pašā laikā transporta un uzglabāšanas nozarei salīdzinoši veiksmīgi izdevās tikt galā ar izaicinājumiem, kas tad radās. Turpmākajos gados saglabāsies sarežģīti apstākļi, tādēļ drīzāk iespējams, ka šogad nebūs izaugsmes. SEB paredz, ka turpmākajos ceturkšņos būs mērens aktivitātes pieaugums nekustamā īpašuma tirgū, jo kreditēšanas politika kļūs draudzīgāka. Pēc divus ceturkšņus ilgas lejupslīdes celtniecībā atkal bija vērojama izaugsme, taču turpmākie pavērsieni būs atkarīgi no ES fondu pieejamības. Saglabājas dzīvojamo telpu un pārtikas pakalpojumu nozarei un arī izklaides un atpūtas pakalpojumu ekspansijai labvēlīgi apstākļi. Pagājušā gada trešajā ceturksnī iezīmējās investīciju jomas aktivizēšanās. Situācija eksporta tirgos saglabāsies saspringta. Lielākās cerības uz eksporta attīstību saistās ar uzlabojošos situāciju eirozonā, Apvienotajā Karalistē un Ziemeļvalstīs, un tikmēr turpināsies centieni diversificēt eksporta tirgus. Nākošajos divos gados turpinās pieaugt patēriņa temps. Tomēr vissvarīgākā problēma būs tas, vai ES fondi būs laicīgi pieejami. Veiksmīga ES fondu apguve palīdzēs palielināt kapitāla izdevumus, savukārt kavējumi mazinās saimniecisko darbību. Sagaidāms, ka 2015. gadā IKP pieaugums, iespējams, sasnies 2,9%. Šis gads sniegs ātrākas izaugsmes iespējas. Tomēr ļoti izšķiroša būs ārējā ekonomikas vide un spēja piekļūt ES fondiem. Augstā risku līmeņa dēļ izaugsmes prognoze nākamajam gadam ir 2,7%. Ģeopolitiska spriedzes mazināšanās dēļ 2017. gadā izaugsmes temps pieaugs līdz 3,5%. Tomēr turpmākajos gados vēsturiskie riski neizzudīs.

Par spīti samērā vājajai ekonomikas izaugsmei, 2015. gadā bija diezgan straujš algu pieauguma temps (7-8%), un saglabājās spēcīga inerce. Sagaidāms, ka 2016. gadā šī izaugsme turpināsies, taču iespējams, ka izaugsmes temps svārstīsies ap 6% atzīmi, un tas acīmredzami pārsniedz ekonomikas attīstības tempu. Ievērojama ietekme būs valsts darbinieku algu un minimālās algas palielinājumam. Straujs algu pieaugums būs redzams arī privātajā sektorā, bet tur tas būs viendabīgs.

Gada inflācija 2015. gadā bija tikai 0,2%. Šis rādītājs bija tik zems daudzu faktoru ietekmes rezultātā, bet galvenokārt pārtikas un enerģijas cenu samazinājuma dēļ. Zemo inflācijas līmeni vēl vairāk pazeminās zemas naftas cenas. Tuvākajā nākotnē nav gaidāma pārtikas cenu celšanās. Iespējams, ka dažu preču grupu cenas vēl vairāk samazināsies, it īpaši pārtikas precēm no Turcijas, kas tagad palikušas bez Krievijas tirgus. Tajā pašā laikā atsevišķu preču cenas varētu nedaudz atgūties. Samērā mērena izaugsme palēninās pakalpojumu cenu augšanu, tomēr šajā segmentā izaugsme būs vairāk jūtama, un veido lielu daļu no tā, kā sabiedrība uztver inflāciju. Nedaudz atgūsies inflācija, galvenokārt pateicoties algu spiedienam. Tomēr zemās patēriņa preču cenas un zemā saimnieciskā darbība iedarbosies kā ierobežojošs faktors. Šogad nodokļu izmaiņas piešķirs inflācijai mazliet vairāk spāru. Inflācija nebūs drauds turpmākam pirkspējas pieaugumam. Šogad tiek prognozēta 0,8% inflācija; nākamajā gadā - 2,2%.

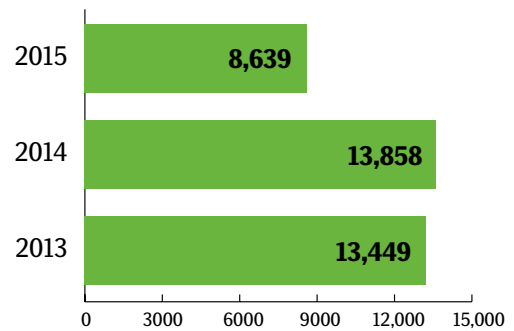
Kā tika gaidīts, nelielais izaugsmes temps 2015. gadā attiecās uz lēnāku bezdarba samazināšanos, bet kopumā saglabājās pozitīva tendence. Pagājušā gada trešajā ceturksnī bezdarbs saglabājās 9,7% līmenī. Šogad turpmāki uzlabojumi būs atkarīgi no spējas palielināt izaugsmes tempu. Bezdarbs samazināsies diezgan lēni; iespējams, ka zināmu laiku tas pat stagnēs. Trešajā ceturksnī ilgstoši bez darba esošo personu skaits bija 48 500, savukārt īpatsvars kopējā bezdarbnieku skaitā - 50,6%. Daudzi no šiem potenciālajiem darbiniekiem saskaras ar grūtībām, kuras pārvarēt nebūs viegli. Tas attiecas uz mobilitāti, atbilstošu prasmju trūkumu, kā arī motivācijas trūkumu. Tādēļ jāatzīst, ka, lai gan saglabāsies samērā augsts bezdarba līmenis, būs spēcīga konkurence attiecībā uz kvalificētiem un motivētiem darbiniekiem, it īpaši reģionu centros.

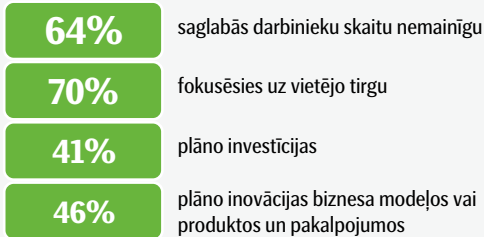
Lietuva

- Lietuvas MVU sagaida gadu ar mērenu apgrozījuma izaugsmi un izteiktu koncentrēšanos uz iekšzemes tirgu.
- Salīdzinājumā ar pagājušo gadu ir pieaudzis optimistu un mērenu optimistu īpatsvars. Piektā daļa uzņēmumu prognozē, ka apgrozījuma pieaugums būs lielāks par 15%, savukārt 59% uzskata, ka apgrozījuma pieaugums nepārsniegs 15%.
- Aktivitāte eksporta jomā lielākoties saglabājas tāda pati – aptuveni viena trešdaļa MVU apgalvo, ka plāno ieiet jaunus tirgos vai izvērst darbību esošajos tirgos.
- Ceturtā daļa uzņēmumu plāno investēt līdz 30 000 EUR – tas ir ievērojams pieaugums salīdzinājumā ar 12% pagājušajā gadā.
- 30% aptaujāto MVU plāno 2016. gadā pieņemt darbā darbiniekus, savukārt vairākums (64%) sagaida, ka darbinieku skaits saglabāsies nemainīgs.
- Lietuvā 70% uzņēmumu plāno darbības inovāciju jomā, un liela daļa (26%) izvēlas koncentrēties uz preču vai pakalpojumu segmentu.

Jaunizveidotie uzņēmumi

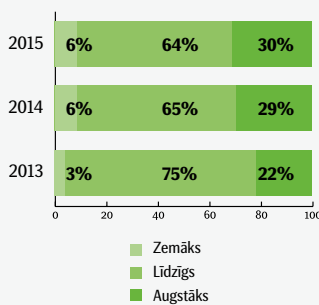
Lietuva: MVU plāni 2016. gadam

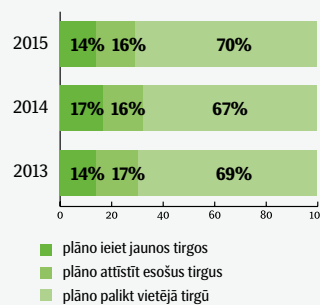
Optimisti un pesimisti: Kas viņi ir?

- Optimisti**
  - IT un telekomunikācijas, celtniecība
  - Mazākie (līdz 20 darbiniekiem) un lielākie (vairāk nekā 250 darbinieku) uzņēmumi
  - Viļņas un Kauņas apriņķi
  - Uzņēmumi ar apgrozījumu līdz 65 000 EUR
- Pesimisti**
  - Tirdzniecība
  - Līdz 9 darbiniekiem
  - Papevežas apriņķis
  - Uzņēmumi ar apgrozījumu līdz 65 000 EUR

Darbinieku skaits nākamgad

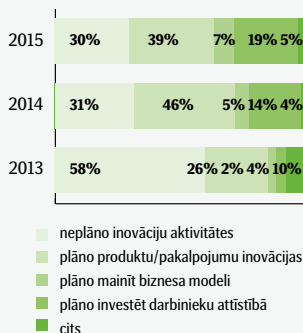
Eksporta tirgi

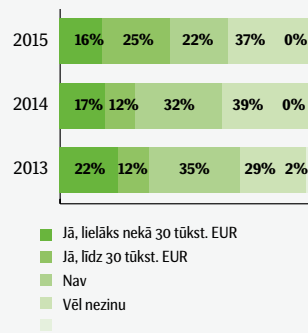
Apgrozījums nākamgad

Inovācijas un izmaiņas

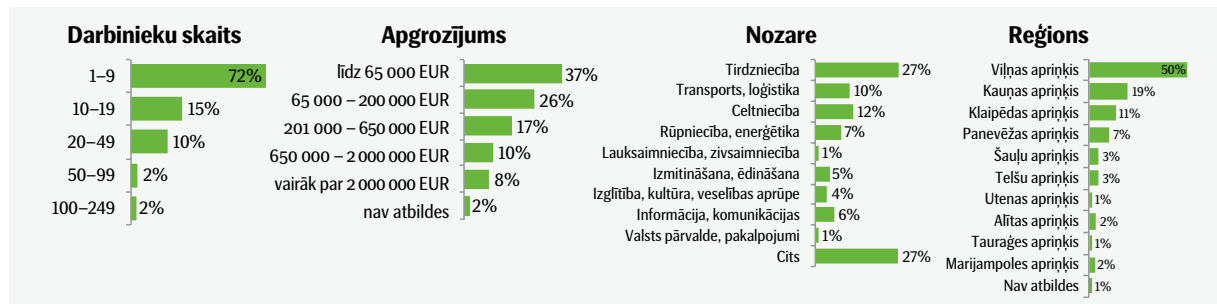

Investīciju projekti

Lietuvas aptaujas profils

(piedalījās 531 uzņēmums)

Ekonomista viedoklis

Tadas Povilauskas
Vecākais ekonomists
SEB Lietuva

2015. gads Lietuvai atnesa mazāku ekonomikas izaugsmi, galvenokārt tādēļ, ka krasajam ārējās tirdzniecības darbību kritumam ar Krievijas Federāciju bija negatīva ietekme. Privātais patēriņš, kuru veicināja krītošais bezdarba līmenis un reālo darba algu palielināšanās, saglabājās diezgan spēcīgs. Tas tiešā veidā stimulēja mazumtirdzniecības un pakalpojumu tirgu izaugsmi. Euro pieņemšana par jauno valūtu Lietuvā noritēja pietiekoši gludi. Kā jau tika gaidīts, noapaļošanai uz augšu līdz tuvākajai pievilcīgajai cenai eiro valūtā bija ievērojama ietekme uz atsevišķu preču un pakalpojumu cenām, savukārt zemākas enerģijas cenas izraisīja lielu patēriņa cenu indeksa deflāciju 2015. gadā.

Šogad Lietuvas ekonomikas attīstības izredzes ir cerīgākas, un SEB banka prognozē, ka IKP pieaugums būs 2,8%. Krievijas ekonomikas kritumam, kas joprojām turpinās, būs ievērojami mazāka ietekme, savukārt izteiktāka ES ekonomikas atveseļošanās spēlēs nozīmīgāku lomu attiecībā uz Lietuvas uzņēmumiem. 2015. gads parādīja, ka Lietuvas uzņēmumiem izdevās palielināt eksportu uz ES. Šogad apstākļi eksporta pieaugumam noteikti nav sliktāki. Centieni paplašināt eksportu uz vēl neapgūtiem tirgiem ir apsveicami, un jau ir labi eksporta pieauguma piemēri šajā jomā (piemēram, Gruzija, Izraēla vai Meksika). Turklāt sagaidāms, ka 2016. gadā eiro joprojām būs vājš attiecībā pret ASV dolāru, tādēļ eksportējošiem uzņēmumiem tirgi, kuros lieto ASV dolāru, noteikti ir potenciāli sasniedzams mērķis. Par spīti negatīvajām demogrāfiskajām tendencēm, kas joprojām saglabājas Lietuvā, mazumtirdzniecības ieņēmumi šogad turpinās pieaugt līdzīgā tempā. Arī gaidītā pakalpojumu cenu inflācija nāks par labu tiem uzņēmumiem, kuri darbojas šajos tirgos.

Krītošajam bezdarba līmenim ir pozitīva ietekme uz uzņēmumu pārdošanas ienākumiem, taču tajā pašā laikā augošās darbaspēka izmaksas neapšaubāmi rada spiedienu uz ienesīgumu, it īpaši laikā, kad sagaidāms, ka vidējās algas pieaugums būs lielāks par produktivitātes pieaugumu. Turpmāko minimālās algas pieaugumu Lietuvā (sākot ar 1. jūliju, tā sasniegs 380 eiro mēnesī) visās izjutīs tie uzņēmumi, kas darbojas pakalpojumu nozarē, tādēļ pilnīgi dabiskā kārtā būs mēģinājumi paaugstināt gala preču vai pakalpojumu cenas, ko jāmaksā klientiem.

Kvalificēta darbaspēka trūkums uzņēmumiem jau ir kļuvis par nopietnu problēmu, un šķiet, ka šogad tas kļūs vēl izteiktāks. Tas neizbēgami kavēs atsevišķu uzņēmumu paplašināšanos, ja tie neatradīs darbiniekus no ārvalstīm. No otras puses, šādas tendences darba tirgū stimulēs kapitālieguldījumus, it īpaši to uzņēmumu vidū, kuri veic ražošanu un eksportu.

Joprojām ir labvēlīgs laiks uzņēmumu investīcijām, jo, tā kā ECB turpinās īstenot kvantitatīvās mīkstināšanas programmu, aizdevumu procentu likme joprojām saglabāsies daudz zemāka nekā iepriekš. Lietuvā pagājušajā gadā paplašinājās uzņēmumiem un māsaimniecībām izsniegto aizdevumu portfelis. Šogad gaidāms arī banku kreditēšanas pieaugums lielākām kapitāla investīcijām no uzņēmumu puses, kā arī lielāka banku gatavība izmantot naudu ienesīgākā veidā. Straujāku kreditēšanas atgūšanos joprojām apgrūtinās ļoti mainīgie finanšu tirgi un dažāda veida nenoteiktība pasaules tirgū.

2016. gadā Lietuvas uzņēmumi gūs vēl vairāk labuma no zemām enerģijas cenām, jo visticamāk, ka vidējā jēlnaftas cena būs zemāka nekā 2015. gadā. Gaidāms arī, ka šogad elektrības cenas uzņēmumiem būs zemākas, un tas, protams, palielina Lietuvas uzņēmumu konkurētspēju. Šīs tendences ir labvēlīgas uzņēmumiem, kuriem ir samērā liels enerģijas izmaksu īpatsvars. Tā kā kopš 2016. gada sākuma nav bijis nozīmīgu izmaiņu nodokļu likmēs uzņēmumiem, to varētu vērtēt kā samērā labu ziņu. Uzņēmēji vēl joprojām ar nepacietību gaida jaunā Darbaspēka nodokļa likuma apstiprināšanu. Lai gan Darbaspēka nodokļu likuma pieņemšanu novilcinās jaunā Parlamenta noteikumi, izmaiņas tajā ir neizbēgamas.

Baltijas uzņēmumu finanšu direktoru aptauja rāda, ka vispozitīvāk noskaņoti ir Lietuvas lielle uzņēmumi

2015. gada rudenī SEB bankas veiktā lielāko Baltijas uzņēmumu finanšu direktoru aptaujas rezultāti parādīja, ka Lietuvas uzņēmumi joprojām ir visoptimistiskākie, izvērtējot pašreizējo finansiālo stāvokli un gaidāmās izmaiņas uzņēmējdarbības apstākļos nākošajos mēnešos, par spīti vislētākajai ekonomikas izaugsmei Baltijā 2015. gadā.

2015. gada septembrī Lietuvas uzņēmumi demonstrēja vispozitīvāko attieksmi pret uzņēmējdarbības apstākļiem – vairāk kā 57% respondentu sagaida savai uzņēmējdarbībai labvēlīgus vai ļoti labvēlīgus apstākļus nākamo sešu mēnešu periodā. Vislielākais optimisma pieaugums tika konstatēts Igaunijas uzņēmumu vidū: to uzņēmumu skaits, kuri prognozē labvēlīgus vai ļoti labvēlīgus apstākļus, pieauga no 23% līdz 36%. Latvijas uzņēmumu sniegto atbilžu sadalījuma struktūra mainījās maz, izņemot nelielu pieaugumu to uzņēmumu īpatsvarā, kuri sagaida apstākļu pasliktināšanos.

To Lietuvas uzņēmumu finanšu direktori, kuri bija visoptimistiskākie attiecībā uz savu uzņēmumu finansiālo stāvokli pagājušajā rudenī, 2015. gada septembrī kļuva vēl pozitīvāk noskaņoti šajā sakarā. Tikai 2% respondentu Lietuvā novērtēja uzņēmuma finansiālo stāvokli kā nelabvēlīgu vai ļoti nelabvēlīgu. Latvijā nedaudz pieauga to uzņēmumu īpatsvars, kuri uzskata savu finansiālo stāvokli par labvēlīgu vai ļoti labvēlīgu. Igaunijā kopš pagājušā rudens nav tikušas konstatētas ievērojamas izmaiņas šajos novērtējumos. Lietuvas un Igaunijas uzņēmumi ir visoptimistiskākie attiecībā uz naudas plūsmas prognozēm.

Baltijas uzņēmumu galvenās bažas ir kvalificētu strādnieku trūkums un augošas darbaspēka izmaksas: visās trīs valstīs pieaugušas bažas par kvalificēta darbaspēka trūkumu. Vislielākais bažu pieaugums radās Lietuvas un Latvijas uzņēmējdarbības vidē, un tas varētu būt izskaidrojams ar statistiskajiem rādītājiem, kuri norāda uz diezgan strauju bezdarba līmeņa kritumu un joprojām lēnu ilgstošā bezdarba samazināšanos iepriekš minētajās valstīs. Igaunija saskārās ar šo pašu problēmu mazliet agrāk, un tagad tās sekas ir strauji augošas darbaspēka izmaksas.

Visās trīs Baltijas valstīs dominē uzskats, ka nākamajos 6 mēnešos gaidāms vēl lielāks bezdarba līmeņa samazinājums.

To uzņēmumu, kuri plāno palielināt savu darbinieku skaitu, un to uzņēmumu, kuri plāno to samazināt, attiecība saglabājās lielāka par 1. Lietuvā šī attiecība bija vislielākā, bet Latvijā – vismazākā.

Bažas par pieprasījuma izmaiņām nākošajos 6 mēnešos saglabājās vissvarīgākā problēma visu trīs Baltijas valstu uzņēmumiem. Iepriekš minētās bažas atkal pieauga Lietuvas uzņēmumu vidū, bet Latvijas un Igaunijas uzņēmumu vidū tās mazinājās. Pieprasījums iekšzemes tirgos nav galvenais bažu avots, un problēmas ir saistītas ar pasaules lielākajām ekonomikām un galvenajiem eksporta tirgiem. Pagājušā gada aptaujas galvenā tēma – ar Krieviju saistīts sankcijas – pakāpeniski vājinājās un izzuda, un jau ir kļuvis skaidrs, ka šīm sankcijām ir bijusi negatīva ietekme tikai uz noteiktu uzņēmumu skaitu.

Tikai nelielam uzņēmumu skaitam pieeja kapitālam ir ļoti steidzama problēma. Banku sistēma acimredzami norāda, ka ir gatava aizdot naudu finansiāli stabiliem uzņēmumiem. Problēmas ar piekļuvi kapitālam saglabājas galvenokārt tādiem uzņēmumiem, kuru finansiālie apstākļi ir slikti un kuru nākotnes izredzes ir mazāk cerīgas. Salīdzinājumā ar pagājušo gadu acimredzami pieauga to finanšu direktoru skaits, kuri nākošajos 12 mēnešos paredz procentu likmju pieaugumu; vislielākais šī skaita pieaugums bija Igaunijas uzņēmumu finanšu direktoru vidū.

Lietuvā pieaudzis optimisms attiecībā uz apvienošanās un iegādes tirgus aktivitāšu pieaugumu: vairāk nekā puse respondentu uzskata, ka uzņēmumu apvienošanās un meitas uzņēmumu pārdošanas gadījumu skaits pieaugs.

2015. gada septembrī Baltijas uzņēmumu finanšu direktoru aptaujai kopumā tika aptaujāti Baltijas 239 lielāko uzņēmumu finanšu direktori.

Baltijas MVU augsti novērtē ilgtspējīgo biznesu

Pieņemot, ka ilgtspējai biznesā ir arvien lielāka nozīme ne tikai lielo uzņēmumu vidū, SEB grupa palūdza Baltijas MVU izteikt savu viedokli par galvenajiem dzinējiem, kas nodrošina ilgtspēju viņu uzņēmējdarbībā. Atbildot uz šo jautājumu, uzņēmēji kā galveno faktoru norādījuši atbildīgu uzņēmējdarbību, kas ietver atbildīgu pārdošanu un konsultācijas, caurspīdīgas finanses, spēcīgu zīmolu un reputāciju, kā arī zemāku risku piegādes ķēdēs. Šo aspektu pēc skalas no 1 līdz 5 visaugstāk novērtējuši Lietuvas uzņēmumi (4,5 punkti), tiem seko Igaunijas un Latvijas uzņēmēji (4,3).

Gandrīz tikpat svarīgi Baltijas maziem un vidējiem uzņēmumiem ir ieguldīt darbiniekos un sabiedrībā. Šī pieeja vainagojas ar augstāko darbinieku lojalitāti, mazāko kadru mainību, lielāku produktivitāti utt. Šajā jomā visaugstākais novērtējums atkal ir Lietuvai (4.1), tai seko Igaunija (3.9) un Latvija (3.8).

Atbildīga attieksme pret dabas resursiem – resursu efektīva izmantošana un ekoloģiski ilgtspējīga ražošana – saņēma vismazāko atbalstu, jo nevienā no trim Baltijas valstīm uzņēmēji nav novērtējuši šo aspektu augstāk par 3,5 punktiem.